

ELŻBIETA PANKIEWICZ
Uniwersytet Gdański

ŚWIETLICE DZIECIĘCE JAKO UZUPEŁNIENIE WYCHOWANIA W RODZINIE W POLSCE W OKRESIE MIĘDZYWOJENNYM

Spośród wyróżnionych w literaturze funkcji rodziny za jedną z podstawowych uważa się funkcje wychowawczą¹. Funkcja ta ulegała ciągłym zmianom i przeobrażeniom na poszczególnych etapach rozwoju społeczno-ekonomicznego. Początkowo jej realizacja odbywała się niemal wyłącznie w ramach rodziny względnie rodu², ale w okresie późniejszym rodzina przestaje być wystarczającym środowiskiem wychowawczym. Złożyło się na to wiele przyczyn, do których należy zaliczyć w głównej mierze konieczność podjęcia pracy zarobkowej poza domem nie tylko przez mężczyzn, ale również przez kobiety. Dlatego też działania wychowawcze rodziny musiały być uzupełniane przez specjalne instytucje wychowawcze, wśród których można wyróżnić świetlice dziecięce.

Początek organizacji pierwszych świetlic dla dzieci na ziemiach polskich przypada na rok 1917³, kiedy to w Warszawie powstała organizacja „Zrzeszenie Świetlic”⁴. Celem tej organizacji było zapewnienie widnego i ciepłego miejsca do nauki dzieciom i młodzieży szkolnej, ponieważ niemieckie władze okupacyjne wydały w 1917 roku zakaz używania w domach gazu i elektryczności, a drożyzna nafty i świec uniemożliwiała ich nabycie wielu osobom, zwłaszcza niezamożnym. Wprawdzie organizacja i jej świetlice przetrwała tylko do roku szkolnego 1919/1920, ale przyczyniła się w poważnym stopniu do rozpowszechnienia idei świetlic.

Zapoczątkowana w Warszawie działalność świetlic szybko znalazła swoją kontynuację w niepodległym państwie polskim. Negatywny wpływ wojny na społeczeństwo, a zwłaszcza na młodzież zmuszał do poszukiwania nowych środków zaradczych w celu skutecznego oddziaływania wychowawczego. Wiele organizacji prowadziło pracę wychowawczą poprzez działalność świetlicową, np. od 1921 roku tworzyła świetlice dla dziewcząt organizacja „Koło Polek”⁵. Początkowo do świetlic „Kół Polek” przyjmowano dziewczęta w wieku od 8 do 20 lat, ale po 1928 roku zmieniono dolną granicę wieku dziewcząt na 14 lat oraz zdecydowano się przejmować również młodzież męską. W świetlicach tych można zauważyć silne wpływy amerykańskiego Stowarzyszenia Młodych Kobiet (Y.W.C.A.),⁶ dzięki inicjatywie którego powstało wspomniane „Koło Polek”.

Od roku 1922 w dużych miastach funkcjonowały domy młodzieży organizowane przez polski oddział amerykańskiego Stowarzyszenia Młodych Mężczyzn (Y.M.C.A.)⁷. W placówkach tych wyposażonych w baseny pływackie, specjalistyczne gabinety sportowe i sale gimnastyczne młodzież spędzała swój czas wolny. W dniu 1 kwietnia 1934 roku nastąpiło otwarcie pierwszej świetlicy Y.M.C.A. w Gdyni, w gmachu przy ulicy 10 Lutego nr 41⁸, w którym urządzono: salę gimnastyczną, salę ping-pongową, czytelnię czasopism, pokoje zebrani klubowych. Świetlica zajmowała łącznie osiem pokoi oraz dwie duże sale, w których mogło spędzać racjonalnie czas wolny 180 uczestników i 25 członków rzeczywistych polskiego oddziału Y.M.C.A. w Gdyni. Składka członkowska wynosiła w zależności od zarobków od 1 zł do 1,50 zł na miesiąc. Świetlica czynna była codziennie w godzinach od 16 do 23, a dla młodzieży bezrobotnej również w godzinach od 9 do 13, w których to młodzież prowadziła

kluby: fotografii amatorskiej, muzyczny oraz dyskusyjny oraz sekcję odczytową. Organizowano również ćwiczenia sportowe, zabawy ruchowe, wycieczki i kursy języków obcych. Komisarjat Rządu miasta Gdyni opłacał prenumeratę następujących czasopism: *Ilustrowany Kurier Codzienny*, *Światowid*, *Na szerokim świecie*, *Raz*, *dwa*, *trzy*⁹.

Natomiast w Warszawie w sierpniu 1924 roku powstało Towarzystwo „Świetlica” które opieką pozaszkolną objęło młodzież kończącą 7-klasową szkołę powszechną¹⁰. W świetlicach Towarzystwa zakładano koła sportowe i zespoły muzyczne, organizowano wycieczki krajoznawcze i koła samokształceniowe jak również czytelnie i biblioteki. Pragnąc przeciwdziałać szkodliwym wpływom wojny na psychikę, a w konsekwencji na postawy etyczne młodzieży, rozwijano w niej poczucie koleżeństwa i samopomocy oraz usiłowano tą drogą kształtować pożądane postawy społeczne i obywatelskie¹¹.

W roku 1926 w Warszawie ukonstytuowało się Robotnicze Towarzystwo Przyjaciół Dzieci podejmując działalność opiekuńczą poprzez organizowanie ognisk, przedszkoli, domów dziecięcych czy kolonii¹². Część tych statutowych założeń realizowano już wcześniej, bo w roku 1919. Przy Centralnym Komitecie Wykonawczym PPS powstał wówczas Robotniczy Wydział Wychowania Dziecka i Opieki nad Nim działający na terenie byłego Królestwa Kongresowego¹³, a pierwsze ogniska dla dzieci od lat 7 do 14 zostały utworzone z inicjatywy Wydziału Kobiecego PPS w Łodzi w roku 1922¹⁴. Zajęcia w tych ogniskach trwały przez trzy godziny dziennie od 9 do 12 dla dzieci uczących się po południu oraz w godzinach od 14 do 17 dla dzieci ze starszych klas szkoły powszechnej. Dzieci wykonywały prace domowe przez około 1,5 godz. mając do dyspozycji atlasy, podręczniki, słowniki a nad postępami dzieci w nauce czuwali kierownicy świetlic utrzymując kontakt zarówno z rodzicami, jak i wychowawcami klas. Pozostały czas przeznaczano na gry i zabawy ruchowe, rytmikę oraz pogadanki.

Utworzony w roku 1931 z trzech stowarzyszeń: Koła Polek, Koła Pracy Kulturalnej i Towarzystwa „Świetlica” Związek Pracy Świetlicowej¹⁵, stawiał sobie za cel scentralizowanie ruchu świetlicowego, ujednoczenie form pracy oraz zreorientowanie jego celów i zadań w kierunku masowego ruchu społeczno-oświatowego.

W latach 1931–1935 świetlice, jak się wydaje, stały się jedną z najbardziej popularnych i atrakcyjnych form pracy oświatowo-wychowawczej z młodzieżą¹⁶. Masowe tworzenie świetlic nie prowadziło jednakże do ich ujednoczenia, ale wprost przeciwnie powodowało znaczną różnorodność. Powstawały świetlice powszechne przeznaczone dla wszystkich mieszkańców danej miejscowości, a podległe władzom samorządowym bądź państwowym oraz tzw. świetlice organizacyjne, działające na potrzeby jednej organizacji bądź międzyorganizacyjne tj. założone, utrzymywane i przeznaczone dla kilku instytucji; dalej świetlice o składzie osób dobieranych wg płci, cenzusu wykształcenia oraz składzie dowolnym; świetlice miejskie i wiejskie, patronackie i niepatronackie, dla pracujących i bezrobotnych; świetlice dla młodzieży szkolnej i pozaszkolnej i wreszcie świetlice szkolne i pozaszkolne¹⁷.

Organizacją świetlic dla dzieci zajmowało się szereg stowarzyszeń a mianowicie: P.C.K., Rodzina Wojskowa, Harcerstwo, R.T.P.D., Akademickie Stowarzyszenie Pomocy Bliźniemu Y.M.C.A., Zrzeszenie pod nazwą „Świetlice im. Wacława i Michaliny Szymanowskich dla niezamożnych dzieci szkolnych”, Polskie Stowarzyszenie Młodych Kobiet, Narodowa Organizacja Kobiet, Towarzystwo „Osiedle”, Obywatelski Komitet Pomocy Bezrobotnym, SS Szatynki¹⁸.

Popularyzowaniem ruchu świetlicowego przy pomocy różnorodnych form zajmowała się Sekcja Pracy Świetlicowej zorganizowana przy Zarządzie Głównym Związku Nauczycielstwa Polskiego Szkół Powszechnych¹⁹. Zakładanie świetlic nasiliło się zwłaszcza po 1933 roku kiedy to władze oświatowe uznały świetlice i ich działalność za pożądane wychowawczo²⁰.

Wydaje się, że popieranie świetlic dla dzieci w szkołach powszechnych przez władze oświatowe wynikało również z konieczności zmiany niektórych form pracy z młodzieżą na skutek wdrażania ustawy o ustroju szkolnictwa z 11 marca 1932 roku na mocy rozporządzenia ministra WRiOP z dnia 21 września 1933 roku²¹. Wymienione rozporządzenie wprowadzało m.in. Statut Publicznych Szkół Powszechnych oraz wytyczne do pracy dydaktyczno-wychowawczej, która miała pogłębiać tzw. wychowanie państwowe przy czym świetlice dzięki swoim metodom pracy mogły zdaniem władz w tym zakresie odegrać poważną rolę²².

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego powołało w tej sytuacji Oddział Oświaty Pozaszkolnej, który jako samodzielna jednostka zaczął pracować od dnia 29 stycznia 1932 roku²³ i mianowało dla każdego okręgu instruktora oświaty pozaszkolnej. Instruktorem rejonu trzeciego tzw. południowego obejmującego 14 powiatów i Gdynię jako miasto wydzielone w Okręgu Szkolnym Poznańskim z siedzibą Kuratorium w Poznaniu – został Feliks Popławski²⁴.

Na terenie Poznańskiego Okręgu Szkolnego w roku szkolnym 1932–1933 zatrudnionych było 35 powiatowych instruktorów oświaty pozaszkolnej, którzy byli nauczycielami publicznych szkół powszechnych mianowanymi przez Kuratorium. Jedynie Gdynia miała pracownika oświatowego, który był etatowym urzędnikiem Komisariatu Rządu. W pierwszym roku działalności omawianego Oddziału na terenie Kuratorium Poznańskiego istniały 694 świetlice, z których na województwo poznańskie przypadały 424 świetlice tzn. 61 % ich ogólnej liczby, na województwo pomorskie przypadało 270 świetlic czyli 39 %. W świetlicach tych pracowało ogółem 817 pracowników świetlicowych, spośród których 681 osób było nauczycielami, co stanowiło 83 % wszystkich zatrudnionych, pozostałe 236 osób, czyli 17 % były to inne osoby. Kursy świetlicowe ukończyło zaledwie 278 osób, tzn. 34 % wszystkich pracowników²⁵. W następnym roku szkolnym ogółem działało już 1368 świetlic, z których na województwo poznańskie przypadało 884, tzn. 65 % ogólnej liczby, a na województwo pomorskie 484 świetlice czyli 35 %. We wszystkich świetlicach Okręgu pracowało w sumie 1673 pracowników, spośród których 1024 osoby tzn. 60 % w Wielkopolsce, na Pomorzu 442 osoby tzn. 40 % wszystkich zatrudnionych. Interesujących danych dostarcza również zestawienie świetlic wg typów. Najwięcej, bo 1096 świetlic czyli 80 % to świetlice organizacyjne, 165 czyli 12 % stanowiły świetlice powszechne i tylko 107 świetlic czyli 8 % to świetlice międzyorganizacyjne²⁶.

Prowadzona przez Ministerstwo WRiOP na terenie poszczególnych Okręgów akcja kształcenia pracowników świetlic wśród nauczycieli oraz innych osób pracujących w nich przyniosła pewne widoczne efekty w postaci zakładania coraz to większej liczby świetlic, co ilustruje poniższe zestawienie²⁷.

Tabela 1. Liczebność świetlic w Polsce w latach 1931–1935

Okręg Szkolny	1931–1932	1932–1933	1933–1934	1934–1935
Wileński	558	1131	1713	1927
Brzeski	231	780	445	1467
Łucki	63	306	445	498
Lwowski	·	1474	3008	4382
Krakowski	744	·	2454	3477
Poznański	338	694	1304	2437
Lubelski	428	532	724	924
Warszawski	771	1151	1661	1921
Śląski	44	246	416	753
Razem	3177	6314	13070	17786

źródło: AAN Ministerstwo WR i OP, sygn. 169

W okresie dwudziestolecia międzywojennego możemy wyróżnić kilka typów świetlic dla dzieci w wieku szkolnym²⁸. Świetlice pierwszego typu to specjalnie urządzone lokale świetlicowe, do którego każde dziecko danej szkoły mogło przyjść i spędzić swój wolny czas. Świetlica była czynna 3–4 razy w tygodniu w godzinach rannych lub popołudniowych. Specjalnie wykwalifikowany kierownik świetlicy opłacany za swoją pracę przebywał w lokalu w czasie pracy świetlicy. W programie zajęć znalazło się: wyświetlanie filmów, gry stołkowe, zabawy ruchowe, czytanie czasopism dziecięcych oraz słuchanie radia. Celem pracy takiej świetlicy było organizowanie w czasie wolnym dzieci i młodzieży „racjonalnego wypoczynku i kulturalnych rozrywek”.

Drugi typ to świetlica, do której kierowało się dzieci nie mających w domu warunków do nauki. Świetlica ta miała stałą, przez cały rok, zespół dzieci, które uczęszczały regularnie do świetlicy bezpośrednio po zakończonych lekcjach. Dzieci musiały przestrzegać ułożonego planu i ustalonego regulaminu świetlicy czynnej codziennie przez 3–4 godziny. Świetlice tego typu miały kompensować warunki domowe dzieci w wypełnianiu przez nie obowiązków szkolnych poprzez zapewnienie pomocy w nauce oraz umożliwienie korzystania ze słowników, atlasów i innych pomocy szkolnych.

W roku szkolnym 1937–1938 Inspektor Szkolny miasta Gdyni, Karol Kopeć polecił zorganizowanie świetlic tego typu w tych szkołach, do których uczęszczały „dzieci nie mające warunków do odrabiania lekcji”²⁹. Warunkiem wystarczającym do utworzenia świetlicy było utworzenie zespołu świetlicowego liczącego 40 dzieci, które miały złe warunki domowe do nauki. Za najlepiej zorganizowaną uznać trzeba świetlicę w Szkole Powszechnej przy ulicy Witomińskiej. Świetlica ta była czynna codziennie w godzinach od 16 do 18 przez siedem miesięcy, od października do kwietnia. Zwraca uwagę zaplanowany rozkład zajęć: pierwsze 60 min. przeznaczano na wykonywanie zadań domowych przez uczniów, przez następną

15 min. organizowano zajęcia programowe, a pozostałe 45 min. wypełniały zajęcia dowolne, na które składały się: gry w warcaby, domino czy ping-ponga. Raz w tygodniu stały zespół dzieci przygotowywał tzw. wieczór humoru. W okresie działania świetlicy zorganizowano dla uczestników zabawę a na zakończenie – ognisko, jednak głównym zadaniem było „odrabianie zadań domowych, a inne formy pracy zeszyły na dalszy plan” jak to stwierdziła kierowniczka tej świetlicy Grażyna Błęszyńska, na posiedzeniu Rady Pedagogicznej w dniu 17 czerwca 1938 roku³⁰.

Innym typem świetlicy organizowanym już w oparciu o społeczną pracę nauczycieli była tzw. świetlica-lokal, do której każdy wychowawca przychodził z własną klasą na 2–3 godziny raz lub dwa razy w tygodniu. Dzieci spędzały czas na słuchaniu radia czy swobodnej zabawie. Tak zorganizowano pracę w świetlicach dla dzieci w szkołach powszechnych w Kutnie w 1934 roku, a każdą z siedmiu świetlic dzięki pomocy rodziców wyposażono w aparat radiowy i gramofon, gry świetlne oraz czasopisma dziecięce. Jeżeli dysponowano odpowiednim lokalem składającym się z 2 lub więcej pokoi organizowano kolejny typ świetlicy, w której zajęcia świetlicowe dla klas młodszych każdy wychowawca prowadził ze swoją klasą, a dzieci z klas starszych pracowały w zespołach według zainteresowań prowadzonych przez nauczycieli-specjalistów. Jedną z pierwszych, która swoją pracę zorganizowała w ten sposób w roku 1933 była świetlica w Gostyninie, która mieściła się w czterech salach w gmachu Kuratorium. Urządzono pokój samopomocy koleżeńskiej, w którym uczniowie wykonywali prace domowe, dalej pokój do zabaw ruchowych oraz pomieszczenie gdzie znajdowały się czasopisma dziecięce, książki, gry oraz aparat radiowy i gramofon, czwarty pokój został zamieniony na szatnię. Zajęcia odbywały się w godzinach od 13 do 16³¹, a zorganizowano następujące zespoły: kulturalno-rozrywkowy, amatorski, artystyczno-dekoracyjny, śpiewaczy, biblioteczno-czytelniczy, redakcyjny, oświatowy oraz zespół samopomocy koleżeńskiej³².

Literatura specjalistyczna w omawianym okresie przypisywała świetlicom następujący zakres zadań:

- a) przygotowanie lekcji i pomoc przy wyrównywaniu zaniedbań szkolnych,
- b) tworzenie zespołów uczniowskich opartych na zainteresowaniach,
- c) popularyzacja aktualnych zagadnień społecznych, kulturalnych i artystycznych,
- d) racjonalizacja wczasów dziecięcych³³,
- e) udostępnienie odpowiednich rozrywek³⁴.

Świetlice wypełniając powyższe zadania miały pokazać jak pożytecznie spędzać czas wolny oraz nauczyć dzieci samodzielności i umiejętnego bawienia się, by poprzez zabawę rozwijać ich zainteresowania i zamiłowania, które realizowane w życiu czynią je bardziej wartościowym.

PRZYPISY

¹St. Kowalski: Socjologia wychowania w zarysie. Warszawa 1986 s. 107

²F. Znanięcki: Socjologia wychowania. Warszawa 1972 s. 103–123

³Niektórzy autorzy jak np. J. Korpała: Świetlice. Warszawa 1946 s. 5 doszukują się początków świetlic już na kilka lat przed I wojną światową. Od roku 1911 zakładano ogniska terminatorskie dla młodzieży rękodzielniczej i przemysłowej, których celem było ułatwienie odpoczynku i rozrywki w czasie wolnym od pracy; Inaczej A. Stopińska-Pająk: Świetlica w woj. śląskim w latach 1922–1939. Katowice 1988 s. 14. W roku 1915 utworzono w Warszawie specjalną Sekcję m. st. Warszawy do prowadzenia Kursów dla Dorosłych, z inicjatywy działaczy tej Sekcji tworzone świetlice dla uczestników tych kursów, czyli młodzieży uzupełniającej swoje wykształcenie.

- ⁴W. Szumanówna: Świetlice, Przewodnik Społeczny 1933 s. 204 Z. Cichocka: Świetlice dla dzieci szkolnych. Warszawa 1931 s. 1 D. Wierciochowa: O potrzebie świetlic przy szkołach powszechnych, W: Przewodnik świetlicowy. Red. W. Regulski. Warszawa 1937, T. 7 s. 18
- ⁵Świetlice Koła Polek 1921–1931. Praca zbiorowa grona kierowników świetlic. Warszawa 1931 s. 1–2
- ⁶S.T. Nieco o świetlicach miejskich, „Polska Oświata Pozaszkolna”, 7, 1931 s. 76
- ⁷T. Wujek: Geneza organizacji czasu wolnego dzieci i młodzieży, „Chowanna” 1962 nr 2 s. 271 R. Wroczyński: Wychowanie poza szkołą. Warszawa 1968 s. 153 K. Czajkowski: Pozaszkolna praca opiekuńczo-wychowawcza. Warszawa 1970 s. 47 R. Wroczyński: Pedagogika społeczna. Warszawa 1985 s. 218
- ⁸WAP Gdańsk, Zespół Magistratu miasta Gdyni. Oddział Oświaty i kultury, sygnat. 124/1282
- ⁹WAP Gdańsk, Zespół Magistratu miasta Gdyni, sygnat. 124/1276
- ¹⁰Towarzystwo Świetlica – jego zadania i dorobek. Warszawa 1929 s. 7–10
- ¹¹Ibidem s. 13
- ¹²Zob. M. Kuzańska–Obrączkowska: Koncepcje wychowawcze RTPD 1919–1939. Wrocław–Warszawa–Kraków 1966
- ¹³Słownik Historii Polski. Warszawa 1969 s. 427
- ¹⁴M. Kuzańska–Obrączkowska, dz. cyt. s. 55–57
- ¹⁵J. Korpała, dz. cyt. s. 11; H. Stattlerowa: Drogi organizacyjne i podstawy finansowe akcji świetlicowej, „Polska Oświata Pozaszkolna”, 1933 nr 1 s. 15
- ¹⁶J. Korpała, dz. cyt., s. 12; A. Kamiński: Funkcje pedagogiki społecznej. Warszawa 1975 s. 176. Por. także J. Podlaski: Formy i metody pracy świetlicowej. Warszawa 1972 s. 14
- ¹⁷S.T. Nieco o świetlicach, dz. cyt., s. 5
- ¹⁸K. Trzebiatowski: Szkolnictwo w woj. pomorskim w latach 1920–1939. Wrocław–Warszawa–Kraków 1980 s. 22
- ¹⁹W. Szumanówna: Świetlice, Przewodnik Społeczny, R. 1933 s. 20; J. Miąso: Historia Wychowania. Wiek XX T. 1. Warszawa 1980 s. 155
- ²⁰D. Wierciochowa, dz. cyt., s. 21
- ²¹Dz. Urz. Ministerstwa WRiOP, 1933, nr 14, poz. 194
- ²²Z. Ruta: Szkolnictwo powszechne w Okręgu Szkolnym Krakowskim w latach 1918–1939. Wrocław–Warszawa–Kraków 1980, s. 158; K. Trzebiatowski, dz. cyt., s. 52
- ²³AAN Warszawa, Zespół MWiOP Wydział Oświecenia Publicznego, sygnat. 169; W. Szumanówna, dz. cyt., s. 207; D. Majewski: Wspomnienia nauczyciela z lat 1893–1945. Wrocław 1959 s. 146
- ²⁴AAN Warszawa, Zespół Ministerstwa WRiOP, Sprawozdania z pracy oświatowej na terenie poszczególnych Okręgów Szkolnych za rok szkolny 1932/1933, sygnat., 169
- ²⁵jak wyżej
- ²⁶WAP Gdańsk, Zespół Komisariatu Rządu, sygnat., 124/1277
- ²⁷AAN Warszawa, Ministerstwo WRiOP, sygnat., 169. Inaczej zobacz A. Stopińska–Pająk, dz. cyt., s. 29, tab. 1
- ²⁸D. Wierciochowa, dz. cyt., s. 23 in.; S. Natanson: Praca w świetlicach dla młodzieży w zależności od charakteru zespołu, „Oświata Polska”, 1935 nr 2 s. 16

- ²⁹WAP Gdańsk, Zespół Inspektoratu Szkolnego Gdyni, sygnat., 139/20
- ³⁰WAP Gdańsk, Zespół Inspektoratu Szkolnego Gdyni, sygnat., 139/9
- ³¹W. Seroka: Świetlice dla dzieci przy szkołach powszechnych, „Gromada”, 9 XII 1934 nr 46 s. 5
- ³²J. Grabowska, Wł. Flaczyńska: Świetlice dla młodzieży szkolnej. Gostynin 1935 s. 31
- ³³Na temat rozumienia terminu wczasy zob. A. Kamiński: Czas wolny i jego problematyka społeczno-wychowawcza. Wrocław-Warszawa-Kraków 1965 s. 75-84
- ³⁴J.Cz. Babicki, W. Wojtowicz-Grabińska: Opieka prawna nad dziećmi i młodzieżą, W: Encyklopedia Wychowania. Warszawa 1934, T. 3 s. 557

LES SALLES DE REUNION DANS LE SYSTEME SCOLAIRE POLONAIS À L'ÉPOQUE ENTRE LES DEUX GUERRES (1917-1939)

Résumé

L'auteur de cet article analyse l'organisation et la structure des salles de reunion pour des écoliers en Pologne d'avant deuxième guerre mondiale. Notamment elle accentue leur fonction protectrice et éducatrice conditionnée par une mauvaise situation financière du Ministère des Confessions Religieuses et de l'Instruction Publique.

Il est indispensable à noter que le plus souvent dans les salles de reunion travaillaient en commun des maitres des écoles primaires, ce qui constituait bien sûr une circonstance défavorable. Par contre une jeunesse extra-scolaire pouvait passer son temps libre dans les salles de reunion organisées par différentes associations et organisations politiques possédantes des fonds beaucoup plus considérables.

Prenant en considération les faits cités, on arrive à la conclusion que les salles de reunion ont jouées en Pologne une role importante dans le système d'alors de protection sur des enfants, malgré un défaut d'une quantité suffisante d'argent.